

EN AZ ÜÇ AYDAN BERİ İŞSİZ OLANLARIN İSDİHDAMIYLA İLGİLİ TEŞVİK UYGULAMASI

I- GİRİŞ:

18.08.2009 tarih ve 27323 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5921 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 2 inci maddesiyle 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa Geçici Madde 9 eklenerek yeni bir teşvik uygulaması getirilmiştir. Bu teşvikle 2009 Nisan ayındaki sigortalı sayısına ilave olarak bu yılın sonuna kadar en az üç aydan beri işsiz olan kişilerin işe alınması halinde asgari ücret üzerinden hesaplanacak sigorta primlerinin işveren hisselerine ait tutarı, altı ay boyunca İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır.

II- TEŞVİK KAPSAMINDA İŞE ALINACAK YENİ İŞÇİLERDE ARANACAK ŞARTLAR

A) İŞE ALINMADAN ÖNCEKİ ÜÇ AYLIK DÖNEMDE İŞSİZ OLMALI

Teşvik hükümlerinden yararlanmak amacıyla işe alınacak işçilerin işe alınma tarihinden önceki üç aylık dönem içinde işsiz olması gerekmektedir.

İşçi örneğin 10.10.2009 tarihinde işe alınmış ise, bu tarihten önceki 09.07.2009-09.10.2009 dönemindeki Sosyal Güvenlik kurumuna verilen prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı bulunmamalıdır.

İşe alınacak işsizin üç aylık dönem içinde prim ödeme gün sayısına rastlanılması ya da aynı dönem içinde işsizin çeşitli nedenlerle örneğin, ücretsiz izin, istirahat gibi ay içinde fiili çalışmasının bulunmamasına rağmen gün ve kazanç bölümünün sıfır olması halinde teşvik hükümlerinden yararlanılamayacaktır.

İşe alınacak işçilerin 18.08.2009 – 31.12.2009 tarih döneminde işe alınması gerekmektedir. Dolayısıyla 17.08.2009 veya önceki tarihlerde işe alınan sigortalılar ile Bakanlar Kurulundan uzatma kararı çıkmaması halinde 01.01.2010 veya sonraki tarihlerde işe alınan sigortalılar için bu teşvik hükümlerinden yararlanılamayacaktır.

Düzenlemede çıkan/çıkarılan işçilerin önceki işyerinde çalıştırılmalarını yasaklayan bir husus bulunmamaktadır. Dolayısıyla işyerleri daha önce çalıştırdıkları işçileri tekrar işe almaları halinde de teşvik hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

B) İŞE ALINAN SİGORTALI FİİLEN ÇALIŞTIRILMALI

4447 sayılı Kanununun geçici 9 uncu maddesinde, işveren hissesi sigorta prim teşvikinden yararlanabilmesi için sigortalılar yönünden aranılan şartlardan biri de, sigortalının fiilen çalışmasıdır.

Buna göre, anılan Kanunda öngörülen diğer şartlara sahip olmasına rağmen ay içinde çeşitli nedenlerle (yıllık ücretli izin ve istirahat gibi) fiilen çalışmamış olan sigortalılara, işverenlerce ücret ödenmesi halinde, fiilen çalışılmamış sürelerle

ilişkin ödenen ücretlerden dolayı söz konusu teşvikten yararlanılması mümkün bulunmamaktadır. Örneğin, 2009/Kasım ayında 20 gün fiilen çalıştığı, 10 gün de yıllık ücretli izinli olduğu varsayıldığında, söz konusu sigortalının 2009/Kasım ayındaki 20 günlük fiili çalışmasından dolayı işveren hissesi sigorta prim teşvikinden yararlanılabilecek, buna karşın 10 günlük yıllık ücretli izin süresinden dolayı bahse konu teşvikten yararlanılamayacaktır.

Kapsama giren sigortalıların fiilen çalıştıkları sürelerine ilişkin düzenlenecek aylık prim ve hizmet belgeleri, 4447 sayılı Kanun türü seçilmek suretiyle, fiilen çalışmamakla birlikte ücret aldıkları sürelerine ilişkin aylık prim ve hizmet belgeleri ise Kanun türü seçilmeksizin Sosyal Güvenlik Kurumuna gönderilecektir. Dolayısıyla, kapsama giren sigortalılar için gerek 4447 sayılı Kanun türü seçilmek suretiyle düzenlenecek, gerekse Kanun türü seçilmeksizin düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgelerinde, eksik gün nedeninin işaretlenmesi gerektiğinden, bu nitelikteki sigortalılar için eksik gün nedeni olarak "Diğer Nedenler" seçeneği işaretlenecek ve bu prim belgeleri ile ilgili olarak Kuruma verilecek olan "Ek-8 Sigortalıların Eksik Gün Bildirim Formları" ekine, sigortalıların bildirildiği diğer prim belgesinin sureti eklenecektir.

Ancak, işe giren işsizlerin hak kazandıkları hafta tatili için ödenen ücretler de fiilen çalışmış süreler gibi değerlendirilecektir.

III- TEŞVİK KAPSAMINDA VERİLECEKLER

Eğer işverenler bu teşvik hükümlerinden yararlanmak için işe yeni işçi alır iseler, 5510 sayılı Kanununun 81 inci maddesinde sayılan ve 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hisselerine ait tutarı, işçinin çalıştığı süre boyunca ve en fazla altı ay boyunca İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır.

Buna göre, işverenler işe alacakları her bir sigortalının asgari ücret aşılmamak kaydıyla kısa ve uzun vadeli sigorta primi ile genel sağlık sigortası primlerini ödemeyecek, asgari ücretten fazla olan kazançlara ait primleri, işsizlik sigortası primiyle birlikte ödeyecektir.

IV- TEŞVİK ÖDEMESİNDEKİ ŞARTLAR

İşverenler, işe alınan işçilerin Kanun hükümlerine uygunluğunu ve işyeri ile ilgili gerekli şartları taşıdıklarına dair bir dilekçe ile Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmelidirler.

İşveren hissesine ait primlerin İşsizlik Sigortasından karşılanabilmesi için:

İşverenin prim teşvikinden yararlanabilmesi için, kapsama giren sigortalılara ilişkin 4447 sayılı Kanun çeşidi seçilmek suretiyle düzenlenmiş olan aylık prim ve hizmet belgeleri Sosyal Güvenlik Kurumuna, yasal süresi içinde verilmelidir.

4447 sayılı Kanun çeşidi seçilmek suretiyle yasal süresi içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmiş olan aylık prim ve hizmet belgelerinden dolayı tahakkuk etmiş sigorta primlerinin İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanabilmesi için, aynı aya ilişkin gerek 4447 sayılı Kanun türü seçilmek suretiyle, gerekse Kanun türü

seçilmeksizin düzenlenmiş aylık prim ve hizmet belgelerinden dolayı tahakkuk etmiş sigorta primlerinin sigortalı hissesine isabet eden kısmı ile İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmayan işveren hissesine isabet eden kısmın tamamı da ödenmelidir.

Diğer teşvik kanunlarından yararlanmakta olan işverenlerin, teşvik kapsamına giren sigortalılarından dolayı aynı dönem için ve mükerrer olarak 4447 sayılı Kanunun geçici 9 uncu maddesinde öngörülen teşvikten yararlanmaları mümkün bulunmamaktadır. Buna karşın, diğer teşvik kanunlarından yararlanan işverenler, 4447 sayılı Kanunun geçici 9 uncu maddesi kapsamına giren sigortalıları işe almaları halinde, anılan maddede öngörülen diğer şartları da sağlanmaları kaydıyla yeni işe aldıkları sigortalılardan dolayı söz konusu teşvik hükümlerinden yararlanılabileceklerdir. Diğer bir ifadeyle, aynı işyerinde kimi sigortalılar için 4447 sayılı Kanunun 50 nci, kimi sigortalılar için 4857 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinde belirtilen teşvikten yararlanılmaktayken işe yeni alınan işçi için 4447 sayılı Kanunun geçici 9 uncu maddesindeki teşvikten faydalanılabilecektir.

V- 2009 YILININ NİSAN AYINA AİT PRİM VE HİZMET BELGELERİNDE BİLDİRİLEN SİGORTALI SAYISI

5921 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen teşvikten yararlanabilmek için yalnızca 2009/Nisan ayında Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen prim ve hizmet belgelerinde bildirilen sigortalı sayısından fazla işçi istihdam edilmesi gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmiş sigortalı sayısının tespitinde, sosyal güvenlik destek primine tabi olarak bildirilmiş sigortalılar çalışan sayısına dahil edilmelidir. Aday çırak, çırak ve öğrenciler çalışan sayısına ilave edilmemelidir.

2009 Nisan ayına ait asıl ve ek niteliğindeki aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı tüm sigortalılar sayısından iptal nitelikli aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı sayısı düşülmelidir.

2009 Nisan ayında bir işçi 2 gün çalıştıktan sonra 03/04/2009 tarihinde işten ayrılmış olsa dahi bu işçi de Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmiş işçi olarak hesaplamaya, (çalışanlar sayısına) dahil edilecektir.

Eğer işyeri yeni kurulmuşsa ya da 2009/Nisan ayında sigortalı çalıştırmamışsa, her yeni işe aldığı işçi için teşvik hükümlerinden yararlanacaktır.

Bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlikler personelinin malüllük, yaşlılık ve ölümlerinde yardım yapmak üzere kurulmuş bulunan sandıkları kapsamında olan personeli için de bu teşvik hükümleri uygulanmaktadır.

VI- DİĞER HUSUSLAR

a) 18.08.2009 ve sonraki tarihlerde mevcut ve faaliyette bulunan işyerlerinin devir edilmesi, birleşmesi, bölünmesi, nevi değiştirmesi veya mirasçılara intikal etmesi gibi haller, yeni işe başlama olarak kabul edilmeyecektir. Bu nitelikteki işyerleri, ancak anılan maddede öngörülen diğer şartların da sağlanmış olması

kaydıyla, çalışan sayısına ilaveten 18.08.2009 – 31.12.2009 tarihleri arasında yeni işe aldıkları sigortalılardan dolayı işveren hissesi sigorta prim teşvikinden yararlanabileceklerdir.

b) Düzenlemede işveren hissesi sigorta prim teşviki uygulamasının, mevcut bir işyerinin kapatılarak; değişik bir ad veya unvan ya da bir iş birimi olarak aynı faaliyette açılması veya çalışan sigortalıların bütün olarak devredilmesi halinde uygulanmayacağı öngörülmüştür.

Bu nedenle, istihdamın artırılmasından ziyade işveren hissesi sigorta prim teşviki uygulamasından yararlanmak amacıyla, mevcut bir işyerinin kapatılarak değişik bir ad veya unvan ya da iş birimi olarak faaliyete geçtiğinin anlaşılması halinde, bu işyerleri işveren hissesi sigorta prim teşviki uygulamasından yararlandırılmayacaktır. Dolayısıyla bu nitelikteki işyeri işverenlerinden, 4447 sayılı Kanun çeşidi seçilmek suretiyle düzenlenmiş aylık prim ve hizmet belgeleri için iptal nitelikte, Kanun türü seçilmeksizin asıl veya ek nitelikte aylık prim ve hizmet belgelerinin düzenlenerek Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmesi istenilecek, verilmemesi halinde ise, söz konusu belgeler Sosyal Güvenlik Kurumunca re'sen düzenlenecek ve daha önce işsizlik sigortası fonundan yersiz olarak karşılanmış olan sigorta primleri, ödeme vadesinin bittiği tarihten tahsil tarihine kadar gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte işverenlerden tahsil edilecektir.

c) Yönetim ve kontrolü elinde bulunduracak şekilde doğrudan veya dolaylı ortaklık ilişkisi bulunan şirketler arasında istihdamın kaydırılması, şahıs işletmelerinde işletme sahipliğinin değiştirilmesi gibi ek bir kapasite ve istihdam artışına neden olmayan, sadece teşviklerden yararlanmak amacıyla yapılan işlemler hakkında da işveren hissesi sigorta prim teşviki uygulanmayacaktır.

ç) Kontrol ve denetimler sonucunda çalıştırdıkları sigortalıları Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmedikleri tespit edilen işyerleri, tutanak tarihindeki ayın başından itibaren işveren hissesi sigorta teşviki uygulamasından yararlanamayacak, tespitin yapıldığı aydan önceki dönemde yararlandığı teşvikler tahsil edilmeyecektir.

Aynı işverenin aynı veya farklı ünite sınırları içinde birden fazla işyeri dosyasının mevcut olması halinde ise, Kuruma bildirilmemiş sigortalılar hangi işyerinde çalışmış ise, sadece bu işyeri teşvik uygulamasından bir yıl süreyle yararlandırılmayacaktır.

d) 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve bu Kanundan istisna olan alımlar ile uluslar arası anlaşma hükümlerine göre yapılan hizmet alımları ve yapım işlerinin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetlerden dolayı da teşvik hükümlerinden yararlanılması mümkün bulunmamaktadır.

e) Bu teşvik hükümleri kamu kurum ve kuruluşlarına ait işyerlerinde uygulanmayacaktır.

Düzenlemede belirtilen kamu kurum kuruluşları; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal

güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklardır.

f) Sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışanlar, yurt dışında çalışan sigortalılar, aday çırak, çırak ve öğrenciler bu teşvik hükümleri kapsamında işe alınmaları halinde belirtilen işveren hissesi sigorta priminden faydalanılmayacaktır.

g) İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanan sigorta primleri, gelir ve kurumlar vergisi uygulamalarında gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmayacaktır.

VII- SONUÇ

18.08.2009 tarihinden itibaren uygulamaya konulan yeni teşvik hükümleriyle Nisan/2009 ayı esas alınarak en az üç aylık işsizlerin işe alınması halinde altı ay boyunca bu işçinin çalıştırılmasından dolayı Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenecek sigorta primlerinin işveren hissesi asgari ücret kadar olan kısmı İşsizlik Sigortası Fonundan ödenecektir.

Düzenlemede krizin en fazla işsizliğe neden olduğu düşünülen Nisan/2009 ayı esas alınmıştır.

Yaklaşık altı ayrı teşvik hükümlerinde işverenlerin kazancı sigorta primlerinin asgari ücret seviyesinde belirlenen işveren hisseleri seviyesinde kalmaktadır. Bu miktar da işçilik maliyetlerinin en fazla %16'lık kısmına denk gelmektedir. Kriz dönemlerinde alternatif arayışların çok olduğu, gerektiğinde kayıt dışı çalıştırmanın da dikkate alınacağı düşünüldüğünde teşvik hükümlerinin işverenlere çok da cazip olanaklar sunmadığı değerlendirilmektedir. Öte taraftan İşsizlik Sigortası Fonundan teşvik ödemelerinin yapılması da Fonun esas amacı ile bağdaşmamaktadır. Zira Fonu, işsizlik sigortası primi ödeyenler oluşturmuştur ve yalnızca prim ödeyenlerin menfaatine kullanılması gerektiği düşünülmektedir.